

ФОРМИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ. ПРОБЛЕМИ САМОЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

Хаустова В.С.

Науковий керівник – канд. юрид. наук, доц. Турута О.В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, м. Харків, пр. Науки, 14, каф. філософії, тел. (057) 70-21-465)
e-mail: viktorii.khaustova@nure.ua

This article is devoted to the basic forms of protection of civil rights and discusses in more detail such a form as self-defense, which is characterized by the fact that a person protects his civil rights and interests alone. The relevance of the research topic is that the issue of human rights and freedoms is a very complex multidimensional phenomenon, in this area there are many problems of various kinds. So we can talk about one of the most important problems, namely the protection of human rights and freedoms, as well as the possibility of their self-defense.

Право на захист – це передбачені законом вид і міра поведінки особи, цивільні права якої зазнали посягання, що полягають у можливості застосування самостійних дій, спрямованих на поновлення порушеного, оспорюваного чи невизнаного права, а також можливості звернутися до юрисдикційних органів з вимогою про захист. Предметом захисту може бути не тільки цивільне суб'єктивне право, яке зазнало посягання. Захищений може бути й інтерес, який не суперечить загальним засадам цивільного законодавства. Для особи застосування захисту становить право, яке включає як самостійне здійснення поновлення порушеного права в межах, визнаних законом (самозахист), так і звернення до уповноваженого державного, самоврядного чи громадського органу за захистом свого права чи інтересу. Для самозахисту як способу захисту цивільних прав характерним є те, що особа захищає свої цивільні права та інтереси самотужки, своїми власними діями. Іншими словами, це захист без звернення до суду або іншого органу, який здійснює захист цивільного права.

Стаття 19 Цивільного Кодексу України закріплює право особи на самозахист своїх прав від їх порушень і протиправних посягань. При цьому ст. 1169 встановлює межі здійснення цього права: шкода, завдана особою при здійсненні нею права на самозахист від протиправних посягань, у тому числі у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі, не відшкодовується. Якщо у разі здійснення особою права на самозахист вона завдала шкоди іншій особі, ця шкода має бути відшкодована особою, яка її завдала [1].

Традиційно склалося, що порушені права і свободи має захищати держава в особі її компетентних органів (суд, прокуратура і т.д.), але ні

суспільство, ні законодавець не виробили такого ефективного механізму захисту від правопорушень, який би дозволив забезпечувати оперативну й адекватну охорону прав і законних інтересів особи у всіх випадках. Тому держава у ч. 5 ст. 55 Конституції України не виключає самостійних активних дій кожного з їх захисту засобами, не забороненими законом [2]. У цьому контексті виникає проблема самозахисту прав.

Система самозахисту прав у демократичній і правовій державі повинна мати чіткі правові підстави. На жаль, доводиться констатувати, що на сьогодні недостатній розвиток цього правового інституту обумовлений недосконалістю вітчизняного законодавства. Значною мірою це пов'язано з тим, що існуючі регламентації самозахисту прав на галузевому рівні носять мінімалістичний і суперечливий характер. Таким чином, самозахист цивільних прав людини є одним із пріоритетних напрямів розвитку цивільного законодавства демократичної, правової держави.

Ще однією проблемою самозахисту прав в Україні є те, що часто суди і слідчі не прагнуть відрізнити напад від самозахисту. І в результаті, під дію кримінальних статей підпадають і несуть кримінальну відповідальність зовсім не зловмисники, а ті, кому довелося від них оборонятися. Причому, сам закон, на думку експертів, викладено цілком вдало, проблема полягає у правозастосуванні, обвинувальному ухилі правосуддя, а також небажанні правоохоронних органів розбиратися в подібних справах, у їх, доволі, частій відмові в прийнятті заяви у тих, кому довелося оборонятися, або не збиранні доказів їх самозахисту належним чином.

Викладене дозволяє зробити наступні висновки: кожна особа має право на захист своїх цивільних прав. До тих пір, поки внутрішня потреба правомірної поведінки, усвідомлення її соціальної цінності та, водночас, усвідомлення соціальної шкідливості невиконання правового обов'язку не стануть надбанням кожного, залишатиметься актуальною проблема гарантування прав та свобод, особливо коли йдеться про невід'ємні права особи.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Конституція України від 28.06.1996р. [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.